

REMISSVAR

Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59)

Saco har tagit del av "Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation" (SOU 2022:28) och vill härmed lämna ett yttrande.

Övergripande utgångspunkt för yttrandet

Sacos övergripande utgångspunkt för utredningens förslag till en omstrukturering av de statliga forskningsfinansiärerna är att det i grunden inte får inskränka den fria forskningen och akademisk frihet i Sverige. Denna premiss måste finnas som en grundbult i de förändringar som görs av organisering och finansiering av forskningen, oavsett om det är på systemnivå eller på individnivå.

Sacos sammanfattande kommentarer

Sacos sammanfattande kommentarer strävar efter att ge en så holistisk bild som är möjligt av Sacoförbundens något disparata synpunkter. De slutsatser som Saco drar är därför vidhäftade med olika förutsättningar och föresatser, som förhoppningsvis tar hänsyn till de invändningar som finns i Sacofederationen.

Saco vill med sitt yttrande särskilt lyfta tre sammanfattande kommentarer:

1. Saco tillstyrker utredningens huvudsakliga förslag att behovet av en konsolidering av de statliga forskningsfinansiärerna behöver göras.

Detta i ljuset av att externfinansieringen har varit fragmenterad och att det finns svårigheter till ett helhetsgrepp på systemnivå. Det finns även bland enskilda forskare bevitnat om omfattande ansökningsprocesser som drar tid från forskningen och med många överlappande utlysningar av externmedlen. Saco ser i enlighet med utredningen att *det första alternativet med tre nya myndigheter som det mest fördelaktiga* till förmån för det andra alternativet med endast två myndigheter.

2. Med ovan sagt finns det ett antal skarpa invändningar som Saco anser att regeringen har att ta hänsyn till vid denna omfattande omstrukturering. I huvudsak innebär det fem viktiga premisser:
  - i. att forskarsamhällets representation bättre balanseras i förhållande till det politiska inflytandet i de nya myndigheterna än vad utredningen föreslår,
  - ii. att särskild hänsyn tas till forskningsområden med sämre finansieringsstöd så att en ny myndighetsstruktur inte kommer resultera i en svagare finansiering till dessa områden och med en minskad forskningspluralism som följd,
  - iii. att risktagande och banbrytande forskning inte hämmas,
  - iv. att övergripande transfereringsprocesser finns mellan grundforskningen, den strategisk forskningen och innovation,
  - v. att internationellt forskningssamarbete inte får för ensidig "slagsida" genom att förlägga internationella verksamheten på Myndigheten för strategisk forskning.
3. Behovet av att se över balansen mellan den statliga externa finansieringen och basanslagen till universitet och högskolor är något som utredningen påtalar nödvändig och hög tid att göra nu, både vad gäller finansieringsnivåerna och andelarna mellan externfinansieringen och basanslagen.

Det finns det en stor enighet inom Saco att frågan om balans mellan externfinansieringen och basanslagen måste upp på bordet. Behovet är stort eftersom basanslagen gradvis har urholkats de senaste tio åren. Saco föreslår att regeringen skyndsamt utreder detta innan den nya myndighetsstrukturen är på plats.

***

Utredningens huvudsakliga förslag

Saco tillstyrker utredningens huvudsakliga förslag om att konsolidera de statliga forskningsfinansiärerna med tre nya myndigheter: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten.

För en övervägande del av Sacoförbunden som svarat på utredningen är effektivisering, kraftsamling och mindre administrativ börda goda skäl för denna förändring på systemnivå.

Externfinansieringen har varit fragmenterad och det har varit svårt att få ett övergripande helhetsgrepp. Ansökningsprocesserna drar också tid från forskningen och överlappningar av utlysningarna sker både vad gäller forskningsämnen och utlysningstidperioder. En konsolidering av myndighetsstrukturen skulle bättre svara mot behoven både på system- och individnivå.

Saco förespråkar i likhet med utredningen att det första alternativet är att föredra framför det andra alternativet med endast två myndigheter, dvs att den strategiska forskningen och innovation är åtskilda i två olika myndigheter. Dessutom anser Saco att det måste finnas en god samordning av myndighetsansvaren om de är fördelade på olika departement inom Regeringskansliet.

Viktiga invändningar att ta hänsyn till

Sammansättningen i styrorganen

En övergripande utgångspunkt för en ny myndighetsstruktur är att det absolut inte får inskränka den fria forskningen och akademisk frihet. Saco motsätter sig därför utredningens förslag om ett ökat politiskt inflytande i styrelserna för Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten. Sammansättningen mellan företrädare för forskningen och politiskt tillsatta bör ses över så att fler forskare ingår i styrelserna. Sulf motiverar det med att exempelvis Formas och Fortes har en majoritet av forskare representerade i dessa myndigheters styrelser idag. Detta måste återspeglas i den nya Myndigheten för strategisk forskning.

Därtill föreslår Saco att de samordnande styrorganen som erbjuder en representation för allmänna intressen ges möjlighet till företrädare från arbetsmarknadens parter. Detta av två skäl: dels för att forskningen ska

ha nära koppling till arbetsmarknadens förutsättningar och behov, och dels för att forskarsamhället bör avspegla de arbetsmarknadspolitiska förhållandena mellan arbetstagare och arbetsgivare där frågor som arbetsmiljö, arbetsvillkor och anställningsformer inbegrips.

Oro för finansieringssvaga forskningsområden

Flera av Sacoförbund har uttryckt en stor oro för att den föreslagna myndighetsstrukturen kommer att innebära att forskningsområden med sämre möjligheter till forskningsfinansiering kommer att försämrats ytterligare eller försvinna helt och hållet.

Sveriges Lärare anser att infrastrukturen av finansieringsinstanser för skolforskningen, utbildningsvetenskapliga och den ämnesdidaktiska forskningen som idag är under uppbyggnad riskerar att urholkas om finansieringsstödet ingår i ett bredare forskningsråd som humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsrådet utgör. Dessutom finns det lärarforskning som ligger utanför dessa forskningsdiscipliner, vilket riskerar att rätt kompetens saknas för bedömningar. Regeringen bör därför överväga att frånga utredningens förslag och utöka antalet forskningsråd inom Vetenskapsmyndigheten.

Vidare har DIK tydliggjort i deras remissvar att den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen är finansiellt eftersatt. Man ser en stor risk med att dessa forskningsområden missgynnas med den nya myndighetsstrukturen.

Inom flera av Sacoförbundens hälso- och sjukvårdsområden finns ett stort behov av utökad forskningsfinansiering. Detta uppmärksammas i Sveriges Tandläkarförbunds och Fysioterapeuternas remissvar, där de beskriver hur odontologisk och fysioterapeutisk forskning är under uppbyggnad. Det tar dessutom många år innan forskningsresultaten implementeras inom den kliniska verksamheten.

Därför är det viktigt att utformningen av den nya myndighetsstrukturen inte sker på bekostnad av en forskningspluralism. I detta sammanhang vill Saco också framhålla att finansieringen av excellent forskning måste omfatta fler forskningsområden än teknik, naturvetenskap och medicin.

Förutsättningarna för forskning och innovation

När det gäller finansiering av banbrytande forskning visade OECD-rapporten *Public research funding in Sweden: optimising the system in response to multiple demands* (OECD 2023), som ingick i utredningens

underlagsrapporter (SOU 2023:19), att svensk forskningsfinansiering resulterar i en brist på risktagandet. Regeringen bör särskilt beakta detta i utformningen av de nya myndigheterna så att man kan möta behovet.

Sveriges Ingenjörer förklarar att den internationella konkurrenskraften tilltar bland globala FoU-intensiva bolag. Därför välkomnar de en mer långsiktig och skolskalig infrastruktur som kan erhålla en finansiering som löper på 20 år. Men det är också viktigt att mindre start-ups, som har stora behov av forskningsanknytning i sina verksamheter premieras, som Naturvetarna påpekar.

Sveriges Läkarförbund skriver att ett helhetsgrepp måste till kring processer och instrument för finansiering och innovation. Utökade möjligheter för till exempel kombinationstjänster skulle kunna ge bättre förutsättningar för en kunskapsöverföring inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Man bör också se över samarbetet mellan den privatfinansierade forskningen och offentligfinansierade forskningen, så att det bättre svarar mot olika samhällsliga behov och framtida utmaningar. Med de nya myndigheterna bör transfereringsprocesser av forskningsresultaten samordnas för både grundforskningen och den tillämpade forskningen.

Det internationella forskningsarbetet

Den nya myndighetsstrukturen bör även vara överensstämmande med den internationella strukturen för forskningsfinansieringen. Särskilt den för EU, för att underlätta för forskare ska kunna söka medel för forskning i enlighet med en internationell forskningsmiljö. Akademikerförbundet SSR framhåller detta behov av samklang och att EU:s forskningsanslag underutnyttjas av svenska forskare idag.

Som Sulf förklarar utgör det internationella forskarsamarbetet en naturlig del av forskningen. Därför finns det en fara med att ensidigt förlägga den internationella verksamheten på Myndigheten för strategisk forskning, eftersom det riskerar att ge en "slagsida" mot strategisk forskning. Därför bör regeringen överväga att fördela internationell verksamhet mellan Vetenskapsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning.

Balansen mellan externfinansieringen och basanslagen

Utredningen har valt att inte behandla frågan om förhållandet mellan externfinansieringen och de direkta basanslagen till universitet och

högskolor. Det finns en hel del invändningar till detta i Sacoförbundens remissvar.

Sulf menar att utredningen misstolkat direktiven och att utredningen inte löser de grundläggande problemen med forskningsfinansieringen. Sulf motsätter sig också utredningens förslag om att inrätta en funktion för kvalitetsbaserad fördelning av basanslagen, eftersom basanslagen då konkurrensutsätts och inte tillfredsställer en långsiktighet i forskningen.

Saco anser att regeringen skyndsamt bör utreda balansfrågan, så att en omfördelning mellan externfinansieringen och basanslagen kan beaktas när den nya myndighetsstrukturen görs.

Därtill vill Saco tillstyrka utredningens förslag om att samfinansieringskrav ska undvikas för lärosätena i utlysningarna, med ett undantag för finansieringen av forskningsinfrastrukturen.

Synpunkter på några andra förslag i utredningen

Saco tillstyrker utredningens förslag att förlänga finansieringen av forskarutbildningarna från dagens tre till fyra år. Det skapar en bättre långsiktighet och större trygghet för doktoranderna under hela forskarutbildningen.

Saco har inga synpunkter på de nya myndigheternas geografiska läge. Däremot är en samlokalisering en spännande idé. Förutom att det skulle underlätta för myndigheterna i det operativa arbetet kan ett "Forskningen hus" öppna möjligheter för en gemensam plats för utåtriktade aktiviteter till allmänheten.

Ett gemensamt IT-system för ansöknings- och ärendehanteringssystem är bra. Det bör dock göras sårbarhetsanalyser och ha beredskap för att skydda ett sådant enhetligt system.

Förslaget att bevilja medel för utveckling av utbildningar som baseras på resultatet från tidigare finansiering från myndigheterna är bra eftersom det skapar bättre forskningsanknytning i undervisningen och i det livslånga lärandet.

Saco har tagit del av remissyttrandena från Akademikerförbundet SSR, Akavia, DIK, Fysioterapeuterna, Sveriges Läkarförbund, Sveriges Lärare, Sveriges Ingenjörer, Sveriges Tandläkarförbund, Sveriges Universitetslärare och forskare (Sulf) och Naturvetarna, som biläggs.

Saco, som ovan

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Laila Abdallah
Utredare

Stockholm 16 januari 2024

Remissvar: Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter (SOU 2023:19)

Utbildningsdepartementet har gett Akademikerförbundet SSR möjlighet att yttra sig över rubricerade betänkanden via Saco.

Förslaget i korthet:

Utredningen föreslår att tre nya myndigheter inrättas: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten. Samtidigt avvecklas de nuvarande myndigheterna Formas, Forte, Vetenskapsrådet och Vinnova. Den externa forskningsfinansieringen vid Energimyndigheten upphör. De tre nya myndigheterna föreslås ha sammanlagt 714 årsarbetskrafter. De totala förvaltningsanslagen för de tre myndigheterna uppskattas bli 790 miljoner kronor. De föreslås fördela 17,7 miljarder kronor till forskning och innovation per år.

Våra kommentarer:

Akademikerförbundet SSR tillstyrker utredningens förslag i huvudsak med undantag för lokaliseringen, och vill tillföra följande:

Akademikerförbundet SSR anser att offentliga konkurrensutsatta forskningsmedel ska värna den fria forskningen, säkra kunskap för att lösa stora samhällsutmaningar, fokusera på grundforskning och ge förutsättningar för forskningsanknuten utbildning och livslångt lärande.

Forskningens oberoende är helt avgörande i en tid då vi ser att rättsstatens principer hotas, såväl i andra länder som nu även i Sverige. Organisationen måste därmed vara robust mot politisk påverkan som syftar till att begränsa den akademiska friheten. Därmed anser vi att det politiska inflytandet inte bör öka i de nya styrelserna, utan att forskningsinflytandet garanteras. Om denna nya organisationsmodell skapar såväl högre effektivitet, som en tydligare och mer heltäckande organisation med mindre överlappning svarar den mot våra förväntningar på en ny myndighetsstruktur för forskningsrådsanslag.

Akademikerförbundet SSR anser att forskningsanslagen totalt inte bör minska med anledning denna myndighetsförändring. Den förväntade ökade effektiviteten i råden bör användas på ett sådant sätt att basanslagen ökar som andel av de totala offentliga forskningsanslagen, inte minst för att i större utsträckning också kunna motfinansiera privata forskningsmedel. Vi anser att varje reformering av forskningsfinansieringens organisering bör stärka grundforskningen vilket i sin tur ger förutsättningar för tillämpad forskning och excellensforskning finansierad privat eller offentligt. Vi anser även att det är av största vikt att en större del av forskningsanslagen riktas mot de samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnesområdena än vad som är fallet idag.

Att minska antalet forskningsråd kommer förhoppningsvis att leda till större effektivitet, men även underlätta för forskare att kunna söka medel på ett lättare och mer överskådligt sett. Vi ser gärna att denna reform även underlättar för svenska forskare att söka medel ur EUs forskningsanslag som idag underutnyttjas av svenska forskare. Vi anser även att det är av största vikt att delar av de statliga medel som fördelas som finansiering av forsknings- och innovationsprojekt ska kunna användas för att utveckla nya utbildningsinsatser.

Akademikerförbundet SSR anser inte att de tre nya forskningsmyndigheterna bör placeras i Stockholm. Utredningen anför som skäl till närheten till Regeringskansliet. Det är ett svagt argument. Forskningsråden behöver inte närmare koppling till politiken än någon annan del av statsförvaltningen. Argumentet att myndigheterna har behov av högkvalificerad personal, varav många disputerade, är också svagt eftersom merparten av alla som disputerar i Sverige gör det utanför Stockholmsregionen. Även transportargumentet är svagt. Flera lärosäten befinner sig vid stambanor och stora flygplatser, där tex lärosätena i Skåne befinner sig vid en flygplats som är väsentligt större än Arlanda. Flera av de bästa forskningsmiljöerna i Sverige är inte i Stockholmsområdet. De tre myndigheterna bör med fördel kunna placeras på olika platser i landet i närhet till de framstående forskningsmiljöer vi har vid lärosäten med omfattande fasta forskningsresurser. Forskningsmyndigheter bör i större utsträckning finnas i hela landet, på samma sätt som lärosäten finns på olika platser i landet. De främsta och största forskningsmiljöerna i Sverige finns idag i Öresundsregionen, Göteborg, Linköping/Norrköping, Uppsala och Umeå, förutom i Stockholmsområdet. Det bör avspeglas i placeringen av de nya forskningsmyndigheterna.

Heike Erkers
Förbundsordförande

Ursula Berge
Samhällspolitisk chef

YTTRANDE

2024-01-30

Avdelningen för politik och profession
Nina Forssblad

tiina.kangasniemi@saco.se

Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59)

Akavia har genom Saco beretts tillfälle att lämna synpunkter på propositionen *Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation*.

Akavia instämmer i Sacos yttrande och vill här särskilt lyfta nedanstående synpunkter.

Kom ihåg samhällsforskningen och forskningen inom humaniora och konst.

Akavia anser att den uttalade satsningen på excellent och innovativ forskning inom teknik och naturvetenskap, utesluter stora delar av forskningsvärlden. För att hantera de utmaningar som Sverige ställs inför, måste alla forskningsområden vara inkluderade.

En betydande del av samhällsforskningen bedrivs inom de områden där Akavias 140 000 medlemmar är verksamma, ekonomi, juridik, samhälls- och personalvetenskap, it-vetenskap samt kommunikation. Innovation och excellent forskning sker inom alla områden. Samhällsvetenskaplig, humanistisk och konstnärlig forskning hjälper oss att förstå världen.

Basanslag

Utredningen föreslår inte nivå eller volym för basanslagen, de direkta anslagen till universitet och högskolor, då den inte anser att det ingår i utredningens mandat. Akavia anser att basanslagen bör höjas. Nuvarande system innebär att en ökande del av lärosätenas basanslag går till medfinansiering av forskningsprojekt som beviljats bidrag av de statliga finansierarna. En ändrad fördelning skulle innebära en större långsiktighet för lärosätena och en ökad möjlighet att bygga sin excellenta forskning. Akavia ser att en förändrad fördelning också kan innebära att de mindre högskolorna i högre grad själva kan styra inriktningen på sina forskningsområden.

Akavia

Patrik Nilsson
Chef Politik och Profession

Nina Forssblad
Professionsanalytiker

Utbildningsdepartementet
Forskningspolitiska enheten
Diarienummer: U2023/02898

2024-01-31

YTTRANDE: NY MYNDIGHETSSTRUKTUR FÖR FINANSIERING AV FORSKNING OCH INOVATION, SOU 2023:59

DIK är fackförbundet för alla som arbetar eller studerar inom kultur, kommunikation eller kreativ sektor. DIK är en del av Saco och organiserar fler än 20 000 medlemmar inom arbetsmarknadens alla sektorer.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår en ny myndighetsstruktur för forskningsfinansiering där tre nya myndigheter inrättas: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten. Samtidigt avvecklas de nuvarande myndigheterna Formas, Forte, Vetenskapsrådet och Vinnova, och den externa forskningsfinansieringen vid Energimyndigheten upphör.

DIK:s kommentarer

DIK har nyligen släppt en rapport som visar att humaniora, konst och samhällsvetenskap får betydligt mindre resurser till forskning jämfört med andra ämnen, trots att det är där som mer än hälften av studenterna utbildas. Humaniora och samhällsvetenskap missgynnas både i de direkta basanslagen till lärosätena och i den externa finansieringen via forskningsmyndigheter och privata finansiärer¹.

Ett exempel är att Vetenskapsrådet i lägre grad beviljar ansökningar från forskare inom humaniora och samhällsvetenskap, och att forskarna dessutom får lägre summor jämfört med forskare inom exempelvis medicin eller teknik².

Underfinansieringen av humaniora och samhällsvetenskap får konsekvenser för forskarnas arbetsmiljö och möjlighet att forska, men också för utbildningarna som får sämre kvalitet och forskningsanknytning. En konsekvens är också att det utbildas för få doktorander inom humaniora och samhällsvetenskap för att täcka högskolans framtida behov av lärare. Andelen doktorander inom humaniora har minskat med 26 procent under de senaste tio åren³.

DIK ser en risk att forskning inom humaniora och samhällsvetenskap kommer att missgynnas ytterligare med den nya myndighetsstruktur som utredningen föreslår. Satsningar på forskning som bedöms som excellent och innovativ har tidigare i högre grad premierat områden som teknik, naturvetenskap och medicin, på

---

¹ DIK, [Att förstå och förklara samhället](#), 2023

² Vetenskapsrådet, Forskningsöversikt för humaniora och samhällsvetenskap, 2023

³ SCB på uppdrag av Universitetskanslersämbetet, Doktorander och examina på forskarnivå 2022

bekostnad av humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen. Om Sverige vill ligga i framkant när det gäller forskning och innovation är det både strategiskt och nödvändigt att också satsa på humaniora och samhällsvetenskap.

Som utredningen själv konstaterar står Sverige inför ett antal stora samhällsutmaningar. För att förstå och hantera många av dessa utmaningar – som krig och konflikter, främlingsfientlighet, växande klyftor, klimatförändringar, desinformation och hot mot demokratin – behövs forskning inom humaniora och samhällsvetenskap. De kunskaper och perspektiv som dessa ämnen ger, som källkritik och kreativitet, att tolka samhälle och språk eller att hantera etiska och filosofiska frågeställningar, är dessutom i många fall svåra att automatisera. De är och kommer fortsätta vara viktiga i samhället, på arbetsmarknaden och i AI-utvecklingen.

Om den nya myndighetsstrukturen genomförs är det viktigt att myndigheterna får tydliga uppdrag att fördela tillräckliga medel till humaniora och samhällsvetenskap. DIK anser att forskningsmyndigheternas finansiering till forskning inom dessa discipliner bör öka med åtminstone 50 procent, i enlighet med förslaget från Vetenskapsrådets ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap⁴.

DIK anser också att regeringens direkta basanslag till forskning och forskarutbildning inom humaniora och samhällsvetenskap behöver stärkas. Det är en förutsättning för att tillräckligt många doktorander ska utbildas för att trygga kompetensförsörjningen, men också för att universitetslärarna ska få en reell chans att bedriva undervisning i nära anknytning till forskning.

Anna Troberg
Förbundsordförande, DIK

Johanna Alm Dahlin
Utredningsansvarig, DIK

---

⁴ Vetenskapsrådet, Forskningsöversikt för humaniora och samhällsvetenskap, 2023

Fysioterapeuterna inkommer med synpunkter till SACO gällande "FoFin-utredningen" (*Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation, SOU 2023:59, med underrapporten SOU 2023:19*).

Skapa möjlighet för fysioterapeuter att söka forskningsmedel i konkurrens samt att besitta poster där fördelning av medlen sker.

Utredningen "Ny myndighet för finansiering av forskning och innovation" (SOU 2023:59) föreslår att fem statliga bidragsgivare ska bli tre för att dela ut medel till stora samverkansforskningsprojekt. Vi tror på forskningssatsningar som bygger på samverkan inom exempelvis levnadsvanor för en ökad hälsa. Vi finner dock en viss farhåga i att mindre och inte lika etablerade forskningsämnen skulle kunna missgynnas i de större satsningarna. Chansen till medel för fysioterapeutisk forskning riskerar att minska, vilket skapar kunskapsluckor både i det preventiva hälsoarbetet i samhället likväl som utvärdering av rehabiliterande insatser. Detta kan komma att leda till att patienter går miste om viktiga livskvalitetshöjande insatser och att samhället missar kostnadseffektiva behandlingar.

En mångfald av perspektiv behöver beaktas i alla stora samverkansforskningsprojekt gällande exempelvis välfärdsfrågor. Detta tillses genom att ledningsgrupper inom den nya föreslagna organisationen alltid består av många olika professioner, däribland fysioterapeuter.

En annan viktig del i uppbyggnaden av en ny statlig myndighetsstruktur för forskning är att beakta hur grupper som ska bedöma ansökningar tillsätts. Bedömggrupper måste tillsättas utifrån ämneskunskap samt kunskap om vetenskapliga metoder som används inom bland annat den fysioterapeutiska forskningen. Risker finns annars att det ej görs korrekta och rättvisande bedömningar.

Stockholm 17 januari 2024

Charlotte Urell

Sakkunnig inom Forsknings- och utbildningsfrågor, Fysioterapeuterna

Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59)

Övergripande synpunkter

Naturvetarna tillstyrker utredningens förslag om en reformerad struktur för statlig forskningsfinansiering och bedömer att två till tre myndigheter har goda förutsättningar att möta samhällets efterfrågan på forskningsbaserad kunskap och behov av innovationsinsatser.

Vi menar att en konsolidering är en bra början för att få ett statligt finansieringssystem som fungerar bättre för berörda aktörer. Samtidigt ser vi inte att enbart en ny myndighetsstruktur kommer att lösa alla de utmaningar som finns idag och uppmanar regeringen att vidta de åtgärder som krävs för att skapa förutsättningar för framgångsrik forskning och innovation.

Vi beklagar att utredningen inte hanterat frågan om lärosätenas basanslag eftersom det är en central del av ett nödvändigt reformarbete, och rekommenderar regeringen att göra en översyn av det samlade svenska systemet för forskning och innovation.

6.2 Förslag på ny myndighetsstruktur

Naturvetarna delar utredningens nulägesanalys och den problembild som presenteras, och välkomnar flera av utredningens förslag. Ett gemensamt system för ansökan, beredning, rapportering och uppföljning är önskvärt för att förenkla för forskare att ansöka om medel och minska den administrativa börda som många upplever idag.

Det är bra att utredningen lyfter närvaron i Bryssel och EU-medel. Vi anser att Sverige behöver lyfta fram sina positioner och engagera sig mer aktivt för att ta del av de utlysningar EU gör.

Förslaget om tre myndigheter skulle innebära en harmonisering jämfört med EU:s struktur för forskning och innovation. Men det finns risk att separata myndigheter för behovsstyrd strategisk forskning och innovation kan skapa fortsatta otydligheter för såväl medarbetare som forskare och innovatörer. En samlad myndighet för forskning och innovation skulle ge färre överlapp. Å andra sidan skulle nya svårigheter uppstå, i synnerhet gränsdragning på områden där grundforskningen ligger nära den tillämpade forskningen.

Vid tillsättningen av myndigheternas styrelser är det oerhört viktigt att en bredd av profiler finns representerade, att ledamöterna tillsätts på rätt meriter och att de inte har politiska kopplingar för att undvika jäv.

Förutom de övergripande strukturer som föreslås för samordning myndigheterna emellan är det viktigt att det även finns ett tätt samarbete och samordning på Regeringskansliet, då de nya myndigheterna sannolikt får sin hemvist hos olika departement.

Vi förordar att Rymdstyrelsen, med sin specialiserade verksamhet och rollen som internationell företrädare för svenska intressen på området, behåller sitt nuvarande uppdrag och inte inordnas i en ny myndighetsstruktur.

6.5.5 Förslag om förändringar i finansiering av forskning och innovation

Naturvetarna tillstyrker samtliga förslag avseende utländska forskningshuvudmän, doktorandstudier, utvecklandet av nya utbildningar och att undvika samfinansieringskrav för lärosäten i utlysningar. Vår bedömning är att dessa förslag kan genomföras oavsett organisationsstruktur.

7.2.1 Konsekvenser för olika intressenter

Förslaget om en ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation påverkar en stor del av Naturvetarnas drygt 35 000 medlemmar. En tredjedel är forskarutbildade och har en doktors- eller licentiatexamen, de är verksamma på lärosäten, forskningsinstitut och myndigheter men också inom näringslivet. Många av våra medlemmar arbetar också på de myndigheter som idag har ansvar för finansiering av forskning och innovation.

En så genomgripande organisationsförändring är både krävande och kostsam. Men vi tror att den nya myndighetsstrukturen kan bidra till att stärka Sveriges strategiska förmåga, främja det internationella samarbetet och få utväxling av forskningsresultat, vilket skulle vara positivt för såväl forskning som forskare.

En stor andel av våra forskande medlemmar upplever att ett ökat samarbete mellan näringsliv och akademi skulle leda till mer användbara resultat som kan tillämpas praktiskt. Fyra av tio bedömer att det skulle göra deras forskning mer relevant, och tre av tio att det skulle främja innovativ forskning.

Effektivisering och samordningsvinster är positivt, men får inte leda till neddragningar och i praktiken minskade resurser till forskning och innovation. Det är viktigt att systematiskt följa upp och utvärdera hur en ny organisationsstruktur fungerar och möter de mål som ska uppnås.

Som fackförbund vill vi särskilt lyfta vikten av en process baserad på god ordning, transparent kommunikation och delaktighet. Om regeringen väljer att gå vidare med förslaget vill vi understryka vikten av att involvera medarbetarna på de expert-myndigheter som idag arbetar med forskningsfinansiering för att säkerställa att viktiga perspektiv och sakkunskaper finns med när de nya myndigheterna utformas.

Utmaningar som utredningen inte löser

För att den nya myndighetsstrukturen ska få avsedd effekt krävs ytterligare åtgärder:

Nya arbetssätt behövs

Det räcker inte med en ny organisationsstruktur för att säkerställa ökad förutsägbarhet, effektivitet och kvalitet, det krävs också arbetssätt som främjar detta. Forskare vi har fört dialog med efterlyser mer transparens och feedback under ansökningsförfarandet av forskningsmedel. Tydlighet i hur ansökningar bedöms är en viktig del i att minska onödig administration.

Tillgängliggör forskningsinfrastruktur för fler

Vi instämmer med utredningen om behovet av en strategi för hantering av forskningsinfrastruktur med mer långsiktig finansiering och möjlighet att betrakta vissa forskningsinfrastrukturer som samhällsinvesteringar. Det är viktigt att dessa resurser i högre utsträckning kan nyttjas av aktörer som inte kan värderas utifrån akademiska kriterier. Små startups har ofta svårt att få tillgång till forskningsinfrastruktur trots att de har en central roll för att utveckla nya idéer och omsätta forskningsresultat till produkter och tjänster. Fler finansieringsinstrument behöver också utvecklas.

Skapa förutsättningar för klinisk forskning

Naturvetarna anser att hälso- och sjukvårdens forsknings- och utvecklingsuppdrag behöver tydliggöras och resurssätts nationellt. Idag ställs akuta vårdbehov ständigt mot behovet att testa och få ut nya behandlingsmetoder som är till nytta för patienterna. En modern hälso- och sjukvård, som i allt högre utsträckning anpassas efter individens förutsättningar, bygger på ett integrerat flöde av grundforskning, klinisk forskning, innovation, implementering och uppföljning där akademi, vård och företag samspelar.

Reformera basanslagen

För att utredningens förslag ska få önskad effekt måste systemet fungera i relation till andra viktiga aktörer som universitet och högskolor, stiftelser och privata finansiärer.

Naturvetarnas medlemmar som är verksamma inom forskning ser otrygga anställningar, det nuvarande systemet för forskningsfinansiering, otillräckliga forskningsanslag och betungande administration som de största hindren för att Sverige ska vara ledande inom naturvetenskaplig forskning och kunna lösa viktiga samhällsutmaningar.

Hur lärosätena organiserar och leder sin verksamhet är avgörande för en ändamålsenlig resursstyrning och rättssäkra strukturer för arbetsledning. Lärosätena måste agera arbetsgivare fullt ut, vilket innebär att våga prioritera och omprioritera. Det är därför angeläget att omgående se över dimensionering och fördelning av basanslag. I samband med detta behöver man också säkra att basanslagen går till den faktiska forskningen, och inte till andra kostnader, exempelvis lokalhyror.

Komplettera med riktade satsningar

För att Sverige ska vara en konkurrenskraftig kunskapsnation även i framtiden behöver fler unga se forskning och innovation som en attraktiv karriärväg, och tvärvetenskapliga forskningsprojekt behöver uppmuntras. Vi måste också ta vara på utländska talanger som vill bidra med sin kompetens i Sverige. Naturvetarna vill framhålla att det även med en ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation finns ett stort behov av särskilda satsningar för att gynna nyskapande forskning och säkra återväxten av juniora forskare.

NATURVETARNA

Frida Lawenius

Frida Lawenius
Förbundsdirektör

Lydia Musaeffendic
Utredare

Catherine Johnsson
Samhällspolitisk redaktör

Saco

Remissvar

SOU 2023:59 Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation

SOU 2023:19 Statlig forskningsfinansiering

Underlagsrapporter

Sveriges Arbetsterapeuter har tagit del av utredningens förslag och vill lämna följande synpunkter.

Sveriges Arbetsterapeuter organiserar den absoluta majoriteten arbetsterapeuter i yrkesverksam ålder i Sverige både avseende arbetsterapeuter i kliniskt arbete och aktiva forskare. Vi tillvaratar och driver arbetsterapeutens yrkesmässiga och fackliga intressen. Med en hög representativitet kan vi som organisation föra arbetsterapiens och arbetsterapeuters talan i Sverige och internationellt.

Utredningens viktigaste slutsatser är en konsolidering av nuvarande forskningsfinansierare (myndigheter) till förmån för tre nya myndigheter. En sådan förändring, inte minst med ett administrativt system för alla tre myndigheterna, uppfattar vi som effektivisering av statens verksamhet. Vi anser även att fokuseringen mot att det är olika inriktning på myndigheterna tilltalar, det vill säga att det är fokus på vetenskapliga områden (i Vetenskapsmyndigheten) utifrån behov (i Strategisk forskning) och nyttiggörande (i Innovationsmyndigheten).

Dock anser Sveriges Arbetsterapeuter mot bakgrund av det föreslagna att följande behöver tas i beaktande.

Den vetenskapliga kvaliteten beskrivs i utredningen som stagnerad. Vi ställer oss frågande till om hur förslaget i sig, med minskat antal forskningsfinansierare, kan bidra till en ökad kvalitet. Sveriges Arbetsterapeuter anser att det är en risk att istället för en ökad konkurrenskraft med färre aktörer som beslutar om medel skapas en minskad bredd på framtida forskning.

Utredarna beskriver att en fördel med just detta system med tre myndigheter skulle vara att det blir lättare att anpassa vid förändringar i forskningspolitiken när det är färre aktörer. Dock ser vi en risk att den fria forskningen äventyras då ledamöterna i två av myndigheterna föreslås tillsätts av regeringen och enbart styrelsen i Vetenskapsmyndigheten tillsätts av forskare. Utifrån förslaget riskerar därför svensk forskning att bli mer politikerstyrd och därmed känsligare för politiskt maktskifte och därigenom sakna långsiktighet. Detta gäller även för förslaget att inte behålla en tvingande struktur för att inkludera forskare i myndigheten för Strategisk forskning (av stor betydelse för samhälle och näringsliv) utan i stället föreslå att myndigheten

”bör inrätta ett rådgivande organ med representanter för näringsliv och samhälle”.
Sveriges Arbetsterapeuter anser att minskad involvering av forskare äventyrar att
forskningsperspektivet kan säkerställas.

Eftersom det är nationens forskningsfinansiering som förslaget avser så anser
Sveriges Arbetsterapeuter att forskare ska ha en tydlig roll i *alla tre* myndigheter och
inte i endast *en* av de tre föreslagna. Vi ser annars en stor risk att forskning och
forskningskvalitet degraderas till förmån för andra intressen och till förmån för andra
behovsägare.

Ida Kåhlin
Förbundsordförande
Sveriges Arbetsterapeuter

YTTRANDE

2024-01-17

Till Saco

R 50.23

Yttrande över Ny myndighet för finansiering av forskning och innovation, SOU 2023:59

I korthet

Offentlig forskningsfinansiering är mycket viktig för att stärka forskningen såväl ur ett mer akademiskt perspektiv som för att hantera stora samhällsutmaningar och stärka näringslivets konkurrenskraft och innovationsförmåga. Mot bakgrund av indikationer på att svensk forskning inte presterar i nivå med vad samhället bör förvänta sig finns alla skäl att se över hur den offentliga forskningsfinansieringen är organiserad.

Sveriges Ingenjörer tillstyrker förslagen i sina huvuddrag, det vill säga att:

- Myndigheterna Vetenskapsrådet, Vinnova, Formas och Forte läggs ned.
- Rymdstyrelsen behålls i sin nuvarande form.
- Att tre nya myndigheter skapas: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning samt Innovationsmyndigheten.
- Att myndigheter som idag gör forskningsutlysningar som en del av sin verksamhet upphör med det och att motsvarande funktion förs över till den nya myndigheten för strategisk forskning.

Sveriges Ingenjörer anser att det är riktigt som utredningen gör att se frågan ur ett systemperspektiv och göra en total översyn, snarare än att föreslå detaljerade ändringar. Med det sagt anser vi att den nuvarande organisationen i det stora hela fungerar tillfredsställande och att dagens forskningsfinansierande myndigheterna gör ett gott arbete. Vi har främst samarbete med Vinnova och menar att de genom sitt arbete försöker svara mot de utmaningar som utredningen beskriver i den ”tredje generationens forsknings och innovationspolitik”.

Vi vill också framföra att vid sidan om extern finansiering är de direkta basanslagen mycket viktiga och bör öka särskilt inom STEM området. De gör det möjligt för lärosätena att bedriva en långsiktig verksamhet med en egen vision för sin forskning och dessutom kunna erbjuda tryggare anställningsvillkor för lärare och forskare.

Skälen till att vi tillstyrker

Vi bedömer att skillnaden mellan hur finansieringen av den grundläggande forskningen sker idag via Vetenskapsrådet och den föreslagna myndigheten inte blir så stor. Förändringen är större för finansieringen av den mer behovsmotiverade forskningen och på ett sätt som innebär fördelar jämfört med idag.

Vi menar att organiserandet i en myndighet för strategisk forskning och en innovationsmyndighet på ett bättre sätt kan hantera de många utmaningar näringslivet och samhället i stort står inför. Från ett nationellt perspektiv blir det enklare att omsätta en strategi för forskning och innovation i konkret finansiering. De nya myndigheterna har större möjlighet till kraftsamling inom centrala områden och framväxande teknologier. De har bättre förutsättningar att göra utlysningar där aspekter från flera vetenskapsområden måste beaktas, vilket blir allt viktigare i en komplex värld. Dit hör också, vilket utredningen nämner, att i än högre grad se till såväl civila som militära tillämpningar av forskningsresultat. En koordinering av internationella insatser, och då inte minst inom EU, stärker kopplingen mellan den forskning och innovation som sker inom och utom landet. Det är viktigt inte minst för globala koncerners FoU.

Övriga synpunkter

Vi menar att det är bra att Rymdstyrelsen undantas då deras verksamhet och kunnande är så specifikt.

Inom de myndigheter som idag utlyser forskningsmedel har det byggts upp en stor kunskap kopplad till deras respektive sakområde. Det är därför viktigt att Myndigheten för strategisk forskning har ett nära samarbete med dessa myndigheter för att ta tillvara denna kunskap.

Då arbetet i de nya myndigheterna i hög grad kommer att motsvara det som utförs idag men vara organiserat i en annan form anser vi att det är viktigt att ta vara på den kunskap och erfarenhet som finns hos de anställda. Därför bör personalen inom Vetenskapsrådet, Vinnova, Formas och Forte i så stor utsträckning som möjligt erbjudas anställning i de nya myndigheterna.

I de fall de nya forskningsfinansierande myndigheterna finansierar doktorandstudier stödjer vi utredningens förslag att den bör omfatta samtliga fyra år som studierna pågår.

Vi välkomnar också förslaget att forskningsfinansiärerna inte ska ställa formella krav på samfinansiering från lärosätena vid utlysning (utom vid forskningsinfrastruktur). Sådana krav låser upp högskolornas basmedel och kan till och med få till effekt att de inte anser sig ha råd att söka externa medel. Det gäller inte minst satsningarna på excellenta forskningsmiljöer.

Forskningsinfrastruktur är viktig både för akademisk forskning och för företagen. Dagens system innebär oklarheter i rollfördelningen mellan den nationella nivån och det lärosäte där infrastrukturen är placerad. Det är därför bra att utredningen föreslår att mer storskalig infrastruktur ska kunna erhålla nationell finansiering upp till 20 år. Hur företagens tillgång till och användning av forskningsinfrastruktur kan öka behöver ses över.

Undersökningar visar att forskare använder en stor del av sin arbetstid till att söka externa forskningsmedel. Även om det finns positiva aspekter av ansökningsprocessen, genom att forskaren tvingas formulera den planerade forskningen mer i detalj, så är det orimligt att så mycket tid läggs på detta, snarare än på att faktiskt bedriva forskning. Vi anser att det föreslagna systemet med färre finansiärer i viss mån kan minska detta problem genom att ansökningsförfarandet förenklas och mindre tid behöver läggas.

För att stärka kopplingen mellan forskning och utbildning föreslår utredningen att forskningsfinansiärerna ska kunna bevilja medel för *utveckling* av utbildning som baseras på forskning som tidigare erhållit medel. Sveriges ingenjörer stödjer detta och menar att det bör omfatta utveckling av utbildning för såväl grundläggande nivå som livslångt lärande.

Mycket sker i vår omvärld som ställer stora krav på forsknings- och innovationspolitiken. En omorganisation måste ske på ett så smidigt sätt som möjligt så att inte Sveriges ambitioner bromsar in.

Statens forskningsfinansiering ska svara mot många samhälleliga behov. Vi vill understryka att den internationella konkurrensen tilltar när det gäller forskning och teknik liksom var globala FoU-intensiva företag väljer att förlägga sin verksamhet. Staten behöver öka sina ambitioner generellt och stimulera samspelet mellan offentligt och privat finansierad forskning så att Sverige även fortsatt är ett attraktivt land för företags forskning och utveckling.

Johan Kreicbergs
Samhällspolitisk chef

Johan Sittenfeld
Utredare

2024-01-0505

Gem 2023/0151

Till
Saco

Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering – underlagsrapporter (SOU 2023:19)

Sveriges läkarförbund har fått rubricerat betänkande på remiss via Saco och vill framföra följande synpunkter.

Övergripande synpunkter

Läkarförbundet tillstyrker utredningens grundförslag med tre forskningsfinansierande myndigheter: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten. Även alternativförslaget med två myndigheter är acceptabelt.

Vi instämmer i utredningens bedömning att finansiering av banbrytande forskning kräver att man tar risker och satsar långsiktigt. Det är viktigt att i detta sammanhang betona vikten av att satsa på forskare tidigt i karriären.

Utredningen belyser vikten av att från statligt håll även finansiera implementering av forskning. Idag tar det till exempel många år från att ett läkemedel tas fram till att det rutinmässigt används. Det är viktigt att forskningsrön kommer medborgare till gagn så snabbt som möjligt.

Vi delar utredningens bedömning att det saknas ett helhetsgrepp kring processer och instrument för finansiering av forskning och innovation. Det är ett måste för att Sverige ska fortsätta utvecklas och vara en ledande forskningsnation.

Finansiering av doktorandstudier (s 364)

Utredningen gör bedömningen att ovanstående myndigheter bör bevilja medel för fyra års doktorandstudier, i de fall syftet är att finansiera forskarutbildning. Sveriges läkarförbund anser att detta kan vara en arbetsmiljömässig fördel för bland annat prekliniska doktorander,

och deras handledare. Samtidigt bör tryggheten för vissa doktorander inte omöjliggöra ett mer flexibelt förfarande för doktorander som samtidigt är kliniskt verksamma.

Balans mellan extern finansiering och basanslag (s 369)

Utredningen anser sig inte ha mandat att föreslå volym eller nivå för basanslagen. Läkarförbundet vill passa på att lyfta att de direkta anslagen till universitet och högskolor bör öka mer än anslagen till andra forskningsfinansiärer, för att möjliggöra långsiktiga satsningar och säkra rekryteringen av framtidens forskare.

Det är svårt för forskande läkare att få finansiering för sin forskning. Enligt Läkarförbundets enkät från 2022 uppger 27 procent av våra forskande medlemmar att de under de senaste fem åren har fått försämrad tillgång till forskningsmedel.

Uppföljning (s 100)

Utredningen uppger att Vetenskapsmyndigheten bör följas upp mot sin förmåga att värna den fria forskningen samt att stimulera internationellt konkurrenskraftig och banbrytande forskning. Läkarförbundet anser att ett alltför ensidigt fokus på excellens och spets riskerar att ske på bekostnad av bredd och återväxt.

Det behövs fortsatt riktade satsningar på underbeforskade områden där starka forskningsmiljöer ännu inte kunnat byggas upp. Patientnära forskning som utgår från frågeställningar i den kliniska vardagen är ett område som riskerar att få svårt att konkurrera om forskningsanslag.

Utvärderingssystemen måste därför ta tillräcklig hänsyn till den patientnära forskningens förutsättningar och till behovet av kompetensförsörjning för den framtida forskningen. Vi ser även behov av betydligt större satsningar på den kliniska behandlingsforskningen och annan patientnära forskning samt forskning inom primärvården och hoppas att regeringen ska återkomma till detta snarast.

Med vänliga hälsningar

Sofia Rydgren Stale
Ordförande
Sveriges läkarförbund

Therese Wallqvister
Förbundssekreterare

therese.wallqvister@slf.se
Telefon 08-790 33 00

2024-01-24

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
Dnr U2023/02898

Remissvar: Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering (2023:19)

Sveriges Tandläkarförbund är den odontologiska professionens organisation. Vår uppgift är att ta tillvara tandläkarnas intressen i just de frågor som rör tandläkaryrket. Vi är Sveriges bredaste nätverk för tandläkare och samlar ca 7000 medlemmar.

Övergripande budskap

Sveriges Tandläkarförbund välkomnar en översyn av organisationen för extern forsknings- och innovationsfinansiering. Sveriges Tandläkarförbund har under flera år drivit frågan om vissa förändringar i organiseringen av svensk forskning.

När det gäller odontologisk forskning anser vi att dagens system inte ger tillräckliga förutsättningar för forskningsanknuten utbildning. På sikt riskerar det att försämra kvaliteten i svensk tandvård.

Vi anser också att finns en obalans för de mindre professionerna, däribland odontologin, att kunna ta del av forskningsmedel, eftersom man inte har samma förutsättningar och resurser att få medel för forskningsprojekt beviljade. Vi välkomnar därför förslag som förenklar ansökningsförfarandet för att erhålla forskningsmedel.

Ett annat problem är att det ofta tar lång tid för nya forskningsrön att implementeras i praktiken, vilket hindrar medborgarna att få tillgång till bästa möjliga tandvård.

Sveriges Tandläkarförbundet har inte haft möjlighet att avgöra ifall den föreslagna förändrade myndighetsstrukturen för finansiering av forskning och innovation kommer att lösa de problem som vi har identifierat inom svensk odontologisk forskning. Sveriges Tandläkarförbund tar därför inte ställning till utredningens olika förslag.

Forskning som ger förutsättningar för forskningsanknuten utbildning

Sveriges Tandläkarförbund har under flera år drivit frågan om vikten av forskning som ger förutsättningar för forskningsanknuten utbildning.

Svensk odontologisk forskning har under lång tid varit bland den mest framstående i världen där våra högt rankade lärosäten är grunden för att fortsatt kunna konkurrera

Sveriges Tandläkarförbund

internationellt. Långvarig problematik med finansiering och avsaknad av riktade satsningar har dock lett fram till att svensk odontologisk forskning är eftersatt. Problematiken har också medfört svårigheter för kompetensförsörjningen på de odontologiska lärosätena, vilket i sin tur riskerar påverka kvaliteten på landets tandläkarutbildningar och möjligheten att utbilda framtida tandvårdspersonal.

Ett enkelt och tydligt system med låga administrativa kostnader

Sveriges Tandläkarförbund har under flera år också drivit frågan om ett reformerat system för ansökan av forskningsmedel och välkomnar system som förenklar ansökningsförfarandet.

I dagens system konkurrerar den odontologiska forskningen med övrig medicinsk forskning om forskningsmedel. I konkurrensen med annan medicinsk forskning är odontologi inte det forskningsområde som ges prioritet. Det spelar alltså ingen roll hur pass relevant ett visst forskningsprojekt är för odontologin – i konkurrensen med annan forskning inom hälso- och sjukvårdsområdet beviljas inte medel för odontologiska forskningsprojekt.

I många fall saknas det också personer med adekvat odontologisk kunskap i bedömningsgrupperna för ansökningar av nya forskningsprojekt. Utan kunskap eller förståelse för ämnet är det svårt att avgöra relevansen för odontologiska forskningsprojekt.

Problematiken är inte unik för odontologisk forskning. Det finns en obalans för de mindre professionerna att kunna ta del av forskningsmedel, eftersom man inte har samma förutsättningar och resurser att få medel för forskningsprojekten beviljade.

Implementering av forskningsresultat

Svenska och många internationella odontologiska forskare producerar kontinuerligt nya forskningsrön varav många kan vara lämpliga att inom kort implementera i tandvården för att förbättra effektivitet och hälsoekonomi, inklusive patientflöden. Sådan implementering kan även innebära utrangering av äldre, mer ineffektiva eller dyrare processer eller behandlingar. Det finns i dagsläget brister i hur effektiv processen att nyttiggöra eller implementera nya metoder i tandvården är. Det tar ofta lång tid att till fullo implementera nya metoder (generellt inom medicin 14 år), vilket hindrar att medborgarna får den bästa vården snarast möjligt. Det finns därför troligtvis en mycket stor potential att förbättra processen att nyttiggöra/implementera forskningsrön.

Med vänlig hälsning
Sveriges Tandläkarförbund

Chaim Zlotnik
Ordförande

Utbildningsdepartementet

2024-01-29

REMISSVAR

Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59)

Ert dnr U2023/02898

Sveriges universitetslärare och forskare (SULF) har tagit del av rubricerat betänkande och lämnar härmed sitt yttrande. SULF har vid sin granskning av betänkandet fokuserat på de förslag som påverkar en stor andel av förbundets drygt 22 000 medlemmar.

SULF ställer sig undrande till att vi som Sveriges största fack- och professionsorganisation för forskande och undervisande personal inom akademien inte stod med på remisslistan. Vi utgår ifrån att detta var ett misstag och skickar ändå in vårt yttrande direkt.

SULF:s övergripande synpunkter

SULF vill framhålla vikten av en långsiktigt fungerande forskningsfinansiering som respekterar såväl lärosätenas autonomi som forskningens frihet. SULF avstyrker huvudförslagen i betänkandet. Vår huvudsakliga kritik är att de:

1. inte bidrar till att lösa de grundläggande problem som sektorn brottas med, det vill säga obalans mellan basanslag och externa medel
2. riskerar att skapa ett finansieringssystem som innebär än mer politiskt styrd forskning
3. sammantaget innebär ett försvagat inflytande från forskarsamhället i de forskningsfinansierade myndigheternas styrelser

Redan idag är forskningen starkt politiskt styrd genom ett finansieringssystem som innebär att en stor andel forskningsmedel tar omvägen genom statliga forskningsfinansiärer och öronmärks efter politikernas prioriteringar. Att ytterligare försvaga forskares deltagande i styrning av forskningsfinansierande myndigheter anser SULF skulle vara till skada för forskningens frihet och kvalitet. SULF:s bedömning är att de personer som ska fatta beslut om forskning bör ha erfarenhet av att bedriva forskning. Som företrädare för landets forskande personal motsätter vi oss därför utredningens huvudförslag om att slå samman dagens forskningsfinansierande myndigheter till tre myndigheter. Det är

forskningens behov som ska styra hur finansieringssystemet konstrueras, inte tvärtom.

Det finns några bra resonemang och förslag i utredningen, till exempel att den föreslagna Vetenskapsmyndighetens ska ges frihet att genom beslut från styrelsen utveckla formerna för stöd till banbrytande forskning, att doktorander med externfinansiering ska finansieras för hela doktorandperioden och att det behövs göras en genomlysning av indirekta kostnader. Men det är alla förslag som kan genomföras inom nuvarande struktur.

SULF:s synpunkter på utredningens förslag

6.2.1 En statlig finansieringsstruktur med tre myndigheter

Utredningens förslag: Tre nya myndigheter inrättas: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten.

SULF:s synpunkter på förslaget

SULF avstyrker förslaget. Den huvudsakliga anledningen till det är att förslaget inte adresserar de stora problem som finns inom sektorn. Utredningens förslag och starka fokus på organisationsstruktur löser inte de mest brännande problem som sektorn brottas med, nämligen hög andel externfinansiering, osäkra anställningar och otydliga karriärvägar för forskare.

En ökad andel basanslag för forskning är en av de viktigaste åtgärderna regeringen kan genomföra för att förbättra forskningens kvalitet, arbetsvillkoren för forskare och arbetsmiljön inom akademien. Jämfört med andra delar av arbetsmarknaden är en orimligt hög andel, nästan tre av tio, av den forskande och undervisande personalen tidsbegränsat anställda. De forskare som har en tillsvidareanställning har oftast inte en trygg sådan utan lever under osäkra villkor beroende på hur länge externfinansieringen räcker. Det riskerar helt klart att driva de bästa talangerna bort från lärosätena till tryggare anställningar med bättre villkor i andra sektorer.

En anledning till de osäkra anställningsförhållandena inom akademien är att andelen direkta statsanslag för forskning under de senaste decennierna minskat från två tredjedelar till mindre än hälften. För att motverka den här obalansen behöver regeringen antingen öka basanslagen kraftigt eller omfördela medel från de statliga forskningsfinansiärerna till lärosätena.

Vidare är SULF kritiska till att utredningen har valt att inte lägga några förslag med anledning av den här obalansen utan tolkat direktiven som att de inte har i uppdrag att föreslå volym eller nivå för basanslagen. SULF menar detta är en brist, särskilt i och med att utredningens enkätundersökning visade att både balansen mellan basanslag och externa medel och den absoluta nivån på basanslagen är frågor som starkt engagerar både universitet och högskolor och de organisationer som företräder anställda i sektorn. Vår tolkning är att det har funnits utrymme i direktiven att lämna förslag angående den finansiella obalansen. Det är svårt att förstå att utredningen valt att inte lägga fram förslag som adresserar kärnproblemen i dagens forskningsfinansieringssystem.

En genomgripande omorganisering av det slag som utredningen föreslår innebär att mycket kraft och resurser behöver tas i bruk för att riva upp och skapa nya kulturer inom myndigheterna. Här finns en överhängande risk att kompetens försvinner åt andra håll och att det tar lång tid för de nya organisationerna att finna sin form. För att en sådan omorganisering ska vara värd att göra krävs starka indikatorer på att den verkligen skulle lösa sektorns problem. SULF kan inte se att sådana finns. Tvärtom är det högst osäkert hur utredningens förslag skulle gagna svensk forskning.

6.2.2 Alternativ: en statlig finansieringsstruktur med två myndigheter

Utredningens bedömning: Utredningen bedömer att ett alternativ till det förslag som lämnas i avsnitt 6.2.1 skulle vara möjligt.

De kriterier utredningen föreslår kan mötas och de problem utredningen har identifierat kan hanteras, även genom att inrätta två myndigheter: Vetenskapsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning och innovation.

SULF:s synpunkter på bedömningen

SULF avstyrker förslaget av samma anledning som ovan.

6.4.1 Vetenskapsmyndigheten

Utredningens förslag: En ny myndighet med benämningen Vetenskapsmyndigheten inrättas. Dess uppgift är att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden. Vetenskapsmyndigheten ska också ge stöd till ban- brytande forskning samt initiera och stödja satsningar inom forskningsinfrastruktur.

Vetenskapsmyndigheten leds av en styrelse, där sex av ledamöterna utses av forskarsamhället via elektorval och tre av ledamöterna, däribland ordföranden, utses av regeringen.

SULF:s synpunkter på förslaget

SULF avstyrker förslaget med hänvisning till att Vetenskapsrådet som det ser ut i dag är en välfungerande forskningsfinansiär och en kunskapshub för sektorn. Det gäller för övrigt även andra statliga forskningsfinansiärer, t ex Formas och Forte. Varje myndighet har en uppbyggd kultur och kompetens bland medarbetarna som riskerar att tappas vid en omorganisation.

Det är positivt att utredningen föreslår att Vetenskapsmyndighetens styrelse ska bestå av en majoritet ledamöter från forskarsamhället, men med tanke på att de största verksamhetsdelarna från Formas och Forta, som idag är forskarstyrda, föreslås gå in under Myndigheten för strategisk forskning kommer forskarinflytande i de nya strukturerna sammantaget att bli svagare.

SULF ser också en risk med att benämning och verksamhetsområden för de föreslagna tre myndigheterna leder till att framtida politiker styr om forskningsmedel från Vetenskapsmyndigheten till Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten. Det vill säga bort från fri, nyfikenhetsstyrd forskning till mer politiskt styrd forskning. Många politiker vill gärna profilera sig genom att prata om strategisk forskning och innovation. Att de väljer att styra resurser till forskningsområden de tydligt kan styra är en utveckling som pågått länge och som riskerar att ytterligare förstärkas i och med Fofins förslag.

Utredningen betonar att den framtida organisationen ska värna den fria forskningen och att inrättandet av Vetenskapsmyndigheten är utredningens främsta sätt att göra detta. Men sammantaget kommer mer forskning göras under direkt politisk styrning i och med dimensioneringen av de nya myndigheterna. SULF ser en risk i att den föreslagna Vetenskapsmyndighetens finansiering över tid skulle urholkas på grund av den starka politiska betoningen på behovsmotiverad forskning och innovation.

6.4.2 Myndigheten för strategisk forskning

Utredningens förslag: En ny myndighet med benämningen Myndigheten för strategisk forskning inrättas. Dess uppgift är att ge stöd till forsknings- och innovationsaktiviteter av betydelse för det svenska samhället och näringslivet. Myndigheten ska också finansiera forskning och innovation som stödjer andra myndigheters sakområden. Områden som i dag finansieras via myndigheter som lyser ut externa medel för forskning och innovation ska framgent finansieras via Myndigheten för strategisk forskning.

Myndigheten för strategisk forskning leds av en styrelse med nio ledamöter som utses av regeringen. Ledamöterna utses för tre år i taget, och högst sex år i följd.

SULF:s synpunkter på förslaget

SULF avstyrker förslaget med hänvisning till diskussionen ovan. Vi är också starkt kritiska till att myndigheten föreslås ledas av en styrelse helt utsedd av regeringen. I utredningens förslag ingår också att en del av nuvarande Vetenskapsrådets verksamhet, framför allt den internationella, ska övergå till Myndigheten för strategisk forskning och alltså helt styras av regeringen. Eftersom forskning till sin natur är internationell verksamhet sänder det helt fel signaler att lägga de forskningsfinansierande myndigheternas internationella samarbeten helt utanför forskarsamhällets inflytande.

6.4.3 Innovationsmyndigheten

Utredningens förslag: En ny myndighet med benämningen Innovationsmyndigheten inrättas. Dess uppgift är att stödja transformation av samhälle och näringsliv samt finansiera forskning och innovation som leder till lösningar på komplexa samhällsproblem. Innovations- myndigheten ska också ge stöd till innovationsverksamhet i små och medelstora företag.

Innovationsmyndigheten leds av en styrelse med sju ledamöter som utses av regeringen. Ledamöterna utses för tre år i taget, och högst sex år i följd.

SULF:s synpunkter på förslaget

SULF avstyrker förslaget av skäl som nämnts ovan. Vi ser också att dagens Vinnova har välfungerande strukturer för att främja Sveriges innovationsförmåga och bidra till hållbar tillväxt. Den kompetens inom det innovationspolitiska området som medarbetarna på Vinnova besitter riskerar också att urholkas i och med den turbulens och brist på arbetsro som en omorganisation skulle innebära. SULF ser inte att de eventuella fördelar en omorganisation skulle ge är tillräckligt stora för att uppväga riskerna för att arbetsmiljön försämras och kompetens försvinner från myndigheten.

6.4.4 Myndigheten för strategisk forskning och innovation

Utredningens bedömning: Utredningen bedömer att ett alternativ till det förslag som lämnas i avsnitt 6.2.1 skulle vara möjligt.

I alternativet inrättas en ny myndighet med benämningen Myndigheten för strategisk forskning och innovation. Dess uppgift är att ge stöd till forsknings- och innovationsaktiviteter av betydelse för det svenska samhället och näringslivet.

Myndigheten för strategisk forskning och innovation leds av en styrelsen med 9 ledamöter som utses av regeringen.

SULF:s synpunkter på förslaget

SULF avstyrker förslaget av samma skäl som angetts ovan.

6.5.5 Förändringar i finansiering av forskning och innovation

Finansiering av doktorandstudier

Utredningens bedömning: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten bör bevilja medel för fyra års doktorandstudier, i de fall syftet är att finansiera forskarutbildning.

SULF:s synpunkter på bedömningen

SULF delar bedömningen med hänvisning till att det skulle ge ökad trygghet och arbetsro för doktorander. Doktorander utför en stor del av den forskning som görs i Sverige och förslag som gör doktorandtiden tryggare och mer förutsägbar ger också potentiellt bättre kvalitet på den forskning som doktorander gör.

SULF vill betona att en sån här förändring mycket väl kan göras inom nuvarande forskningsfinansieringssystem.

Finansiering av utveckling av nya utbildningar

Utredningens bedömning: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten bör kunna bevilja medel för utveckling av utbildningar som baseras på resultat från sådant som finansierats av myndigheterna.

SULF:s synpunkter på bedömningen

SULF delar utredningens bedömning om att statliga forskningsfinansiärer bör kunna bevilja medel för utveckling av utbildning utifrån finansierade forskningsprojekt. Det skulle kunna vara ett sätt att stärka finansieringen av utveckling av kurser inom forskarutbildningen. Det är något som är svårt att hinna med inom ramen för dagens system. För mycket forskning bedrivs också på ett sätt som inte gynnar utbildning på grund- och avancerad nivå. Det kan dock finnas risker som handlar om en uppluckring av det finansieringssystem som finns idag. Därför skulle SULF gärna se en djupare utredning och konsekvensanalys av utredningens bedömning. Det är viktigt att påpeka att en sådan förändring kan utredas och genomföras utan att utredningens huvudförslag träder i kraft.

Undvik samfinansieringskrav för lärosäten i utlysningar

Utredningens bedömning: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten bör undvika att ställa formella krav på samfinansiering från lärosäten vid utlysning av medel. Detta gäller dock inte vid finansiering av forskningsinfrastruktur.

SULF:s synpunkter på bedömningen

SULF delar utredningens bedömning om att krav på samfinansiering bör tas bort. Det gäller särskilt som obalansen mellan basanslag och externa medel för forskning är fortsatt hög. Förändringen kan mycket väl genomföras inom nuvarande system.

6.6.1 Indirekta kostnader

Utredningens förslag: Regeringen bör låta utreda så kallade indirekta kostnader. Utredningen bör undersöka om det är lämpligt att beräkningsprincipen för extern statlig finansiering av forskning och innovation ska utgå från en schablon.

SULF:s synpunkter på förslaget

SULF tillstyrker förslaget. Det är idag svårt att få en överblick över hur stora de indirekta kostnaderna är och vilka beräkningsgrunder som används för att få fram den.

Små högskolor har förhållandevis höga overheadkostnader, eftersom färre verksamheter delar på dem. Därför blir krav på medfinansiering speciellt kännbart för dem. Det kan också gälla vissa stora lärosäten men det är oklart exakt hur stora skillnaderna är och vilka lärosäten som är värst drabbade. Problemet är att externa

bidrag åter ur lärosätets budget när finansiärerna inte ger full kostnadstäckning. SULF ser därför att en genomlysning av de indirekta kostnaderna vore välkommen. Det är något som kan göras inom ramen för nuvarande forskningsfinansieringssystem.

6.6.2 Balans mellan extern finansiering och basanslag

Utredningens bedömning: Om regeringen skulle besluta att inrätta en ny funktion för kvalitetsbaserad fördelning av basanslag skulle Vetenskapsmyndigheten vara en lämplig placering för funktionen.

SULF:s synpunkter på bedömningen

SULF delar inte utredningens bedömning.

Förbundet anser att lärosätenas basanslag ska utgöra en långsiktig grund för verksamheten och inte utsättas för konkurrens. Basanslag ska vara just basanslag.

För några år sedan gick ett förslag om "Research quality evaluation in Sweden – FOKUS" rörande modell för resursfördelning till universitet och högskolor innefattande sakkunniggranskning av forskningens kvalitet och relevans ut på remiss.

Den gången beslutade SULF att helt avstyrka ett system som kopplar utvärderingar till resurser. Den bedömningen kvarstår. Det finns redan vetenskapsinterna system för sakkunniggranskning vid universiteten och forskare konkurrerar alltid genom sin forskning, men den här sortens system andas något annat än den vedertagna och självklara vetenskapliga konkurrensen. Istället för att skapa förtroende signalerar det misstroende mot forskare och lärosäten.

Vetenskapen är byggd kring sakkunniggranskningar. Det börjar senast på kandidatnivå, med opponenter och seminariebehandling, och fortsätter genom hela forskarkarriären inom akademien. Texter granskas inför publicering. Forskare granskar varandra i betygsnämnder, som opponenter, som sakkunniga vid tjänstetillsättning, vid utvärdering av utbildning och forskning och vid planering av kommande forskningsprojekt. Utan dessa granskningar skulle vetenskapen inte fungera.

De senaste decenniernas forskningspolitiska utveckling tycks ha tagit sin utgångspunkt i att dessa interna granskningar inte är tillräckliga för att kvalitetssäkra den forskning som bedrivs vid lärosätena. För trettio år sedan var relationen direkta/externa forskningsanslag ungefär 60/40. Idag är situationen närmast den omvända. Omläggningen motiverades från regeringshåll bland annat med att endast den bästa forskningen skulle finansieras, och att förhandsgranskning av forskningen skulle leda till att man kunde lägga stora summor på de allra bästa forskarna i stället för att sprida ut resurserna över hela linjen. Därtill befarade politikerna att forskarna inte självmant skulle ägna sig åt den allra viktigaste och mest framgångsrika forskningen om inte forskningsprojekten förhandsgranskades. Ur en ekonomistisk synvinkel är detta logiskt, men vetenskap är inte förutsägbar. Forskning är av den karaktären att vissa resultat visar sig först flera decennier senare vara banbrytande.

Jämställdhetskonskvansanalys

SULF ser inte att utredningens förslag har några direkta konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män. Däremot är det viktigt att det jämställdhetsarbete som görs av dagens forskningsfinansiärer får fortsätta utan att tappa i styrka..

För Sveriges universitetslärare och forskare

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Sanna Wolk".

Sanna Wolk
Förbundsordförande

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Karin Åmossa".

Karin Åmossa
Samhällspolitisk chef